

Received:	30-10-2019
Revised:	21-11-2019
Accepted:	25-11-2019

การจัดการป่าชุมชนบ้านท่าระพา ตำบลศาลาลำดวน อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว
Community Forest Management of Ban Tharapa,
Salalumduan Sub - District, Mueang Sa Kaeo District, Sa Kaeo Province.

สิริพงศ์ ไพบูลย์¹

Siripong Paiboon

Siripong_3663@hotmail.com

ดุสิต เวชกิจ²

Dusit Wechakit

Dusit.wec@stou.ac.th

สันติ สุขสอาด³

Santi Suksard

fforsss@ku.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพเศรษฐกิจและสังคมของราษฎรบ้านท่าระพา ตำบลศาลาลำดวน อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว (2) การมีส่วนร่วมและความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการป่าชุมชนของราษฎร (3) ประเมินความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชน (4) ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะด้านการจัดการป่าชุมชน และ (5) กำหนดแนวทางการจัดการป่าชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูล 2 ส่วนคือ (1) ข้อมูลเชิงปริมาณ รวบรวมจากประชากรทั้งหมด คือ ราษฎรบ้านท่าระพา จำนวนทั้งสิ้น 176 ครัวเรือนโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย มาตราส่วนประมาณค่านำมาใช้ในการประเมินความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชน และ (2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ รวบรวมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการป่าชุมชน จำนวน 9 คน โดยการสัมภาษณ์และวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย โดยใช้การประเมินโครงการแบบชิปปี้

¹ นักศึกษาสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Students in School of Agriculture and Cooperatives, Sukhothai Thammathirat Open University

² สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

School of Agriculture and Cooperatives, Sukhothai Thammathirat Open University

³ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Faculty of Forestry, Kasetsart University

ผลการวิจัยพบว่า (1) ประชากร ส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ 61 ปีขึ้นไป ร้อยละ 38.07 การศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 51.13 ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 39.77 (2) ก่อนการจัดตั้งป่าชุมชนราษฎรมีส่วนร่วมและมีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ย 1.03 หลังจากจัดตั้งป่าชุมชนราษฎรมีส่วนร่วมและมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางและมาก ค่าเฉลี่ย 3.03 และ 3.35 ตามลำดับ (3) ความสำเร็จของการจัดการป่าชุมชนตามวัตถุประสงค์อยู่ในระดับปานกลาง และพบว่ามีจุดแข็ง ได้แก่ ชุมชนเชื่อมั่นการบริหารจัดการของคณะกรรมการป่าชุมชน มีการจัดหาทุนการดำเนินการจากการจัดกิจกรรมทอดผ้าป่า และมีการประชาสัมพันธ์ติดต่อสื่อสารโดยใช้สื่อวิทยุชุมชนและเสียงตามสาย เป็นต้น ส่วนจุดอ่อน ได้แก่ ขาดความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ความรู้และกระบวนการจัดการป่าชุมชน ขาดการถ่ายทอดองค์ความรู้ไปยังเยาวชนหรือคนรุ่นใหม่ในท้องถิ่น และการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนมีข้อจำกัดบางประการ เป็นต้น (4) ปัญหาและอุปสรรคที่พบส่วนใหญ่คือ งบประมาณและทุนดำเนินการ และน้ำท่วม ส่วนข้อเสนอแนะคือต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายป่าชุมชนอื่นๆ หรือเครือข่ายอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งถ่ายทอดองค์ความรู้ไปยังเยาวชนหรือคนรุ่นใหม่ในท้องถิ่น และ (5) แนวทางการจัดการป่าชุมชนให้มีประสิทธิภาพที่สำคัญ คือ ต้องทบทวนกฎระเบียบให้เหมาะสม มีการบังคับใช้อย่างเป็นรูปธรรม และแบ่งการใช้ประโยชน์ที่ดินให้ชัดเจน

คำสำคัญ การจัดการป่าชุมชน, บ้านท่าระพา, การประเมินโครงการแบบชิปปี้

Abstract

This research aimed to study (1) the socioeconomic statuses of the people who lived in Ban Tharapa, Salalumduan Sub-district, Mueang Sa Kaeo District, Sa Kaeo Province, (2) the participation and satisfaction of the people to the community forest management, (3) the evaluation of success in the management, (4) problems, obstacles and suggestions regarding to the management, and (5) to establish the guidelines for an efficient community forest management.

This study was a survey research. The collected data were divided into two parts: quantitative and qualitative data. (1) For the quantitative data, the population was 176 households in Ban Tharapa, using an interviewing method. This part of the data was statistically analyzed to find frequency, percentage, and mean. The rating scale was also used to evaluate the success of the community forest management. (2) The qualitative data; were collected by a focus group of 9 key informants, which included stakeholders and certain individuals with experiences in the community forest management. This part of the data was analyzed using the CIPP Model.

The results showed that (1) most people within the studied area had an average age range of 61 years or above (38.07%), had the highest education at the primary school level (51.13%), and had farming as an occupation (39.77%). (2) Before the establishment of the community forest, it was found that the people had the lowest levels of participation and satisfaction (averagely at 1.03). However, after the community forest was established, the levels of participation and satisfaction were increased to the average and high levels, respectively (averagely at 3.03 and 3.35). (3) The success of the community forest management was evaluated to be at the average level. Moreover, the strengths of the management were that the local community had trust in the management committees; there were funds from religious activities; and there were communications through the community radio and public broadcasting. The weaknesses were that people lacked the understanding of basic knowledge and processes in the community forest management; the community lacked ways in passing down the knowledge to the young or new generation within the area; and there were some limitations in gaining benefits from the community forest. (4) The problems and obstacles found within the management were mostly involved with funds/operational costs and floods. The suggestions were that the community had to have an exchange of knowledge with other community forests or other related networks as well as had to find ways in passing down the knowledge to the young or new generation. (5) The guidelines for an efficient community forest management were that there should be a proper revision in the community rules; there should be a concrete rule enforcement within the community; and the benefits from land usage within the community should be clearly divided.

Keywords: Community forest management, Ban Tharapa, CIPP Model

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในอดีตที่ผ่านมาการจัดการป่าไม้เป็นการประกาศกรรมสิทธิ์โดยรัฐมีอำนาจในการใช้นโยบาย ออกกฎหมาย ประกาศให้พื้นที่ป่าทั้งหมดถือเป็นที่ดินของรัฐ วางนโยบายเพื่อให้ข้าราชการดำเนินการ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าว พบว่า ไม่สอดคล้องกับประโยชน์ของท้องถิ่น เกิดความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับประชาชน ชุมชนกับชุมชน ชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการแสวงสิทธิการเป็นเจ้าของและผู้จัดการทรัพยากร ทางออกในการแก้ไขปัญหา คือต้องอาศัยความร่วมมือจากกลุ่มคนทุกฝ่าย รวมทั้งองค์กรท้องถิ่นและชุมชน โดยให้ชุมชนได้รับการแบ่งปันผลประโยชน์จากการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่นของชุมชนเอง เพื่อให้ชุมชน เกิดการมีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจ (สุรินทร์ อ้นพรม, 2554, น. 160 - 161) กรมป่าไม้ มีแนวคิดที่จะให้ชุมชนที่อยู่ในและนอกเขตป่าช่วยเจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่มีอยู่อย่างจำกัดในการดูแลรักษาป่าในรูปแบบป่าชุมชน มีการส่งเสริมและพัฒนาโครงการป่าชุมชน รูปแบบการจัดตั้งป่าชุมชน ซึ่งในปี พ.ศ. 2543 ได้ทำการขึ้นทะเบียนป่าชุมชน (จัดตั้งป่าชุมชน) เป็นผลสำเร็จและดำเนินการเรื่อยมา (กรมป่าไม้, 2558, น. 1-2) ปี พ.ศ.2557 คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) ได้ปฏิรูปกรอบการจัดการบริหารทรัพยากรป่าไม้ โดยการแก้ไขกฎหมายและจัดทำแผนแม่บทแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ การบุกรุกที่ดินของรัฐ และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยให้จัดตั้งป่าชุมชนเพิ่มขึ้นและมอบให้ชุมชนรับผิดชอบดูแล ส่งเสริมให้หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมให้การสนับสนุนในการจัดตั้ง และการดูแลป่าชุมชน ให้ครบทุกแห่ง ดูแลประชาชนและชุมชนในพื้นที่ป่าและพื้นที่รอบป่าให้มี พออยู่ พอกิน พอใช้ โดยจัดทำ โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ได้อย่างมีความสุข เกื้อกูลกันระหว่างป่ากับคนอย่างยั่งยืน และจัดตั้งอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.) ในหมู่บ้านที่มีเขตติดต่อพื้นที่ป่า ทำหน้าที่ดูแลและบำรุงรักษาป่าให้ครอบคลุมพื้นที่ป่า (กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2557, น.30)

กรมป่าไม้ จึงตั้งเกณฑ์การแบ่งกลุ่มเพื่อจัดกลุ่มป่าชุมชน อาทิเช่น การมีกลุ่มดูแลรักษา ป่าชุมชน การตั้งกลุ่มเครือข่าย การดำเนินกิจกรรมในป่าชุมชน การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สมาชิกชุมชนได้รับประโยชน์ในทุกรูปแบบจากป่าชุมชน เป็นต้น ซึ่งผลการแบ่งกลุ่มป่าชุมชน พบว่ามีป่าชุมชนพัฒนาดีมาก คิดเป็นร้อยละ 42.64 ป่าชุมชนพัฒนาปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 43.53 ป่าชุมชนควรปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 10.99 และป่าชุมชน ที่ควรยกเลิก คิดเป็นร้อยละ 2.84 (กรมป่าไม้, 2558, น. 12-14) ดังนั้น หลักการให้เพิ่มจำนวน ป่าชุมชน จึงเป็นเพียงการกำหนด เจริญปริมาณเท่านั้น หากมีการประเมินความสำเร็จในการจัดการ ป่าชุมชน ให้เป็นรูปธรรมและต่อเนื่องแล้ว จะทำให้ทราบถึงสถานการณ์ ปัญหา อุปสรรค รวมทั้งสามารถกำหนดแนวทางการจัดการป่าชุมชน ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือสามารถกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วมสอดคล้องกับบริบทของชุมชนนั้นๆ

ผู้วิจัยจึงทำการวิจัย เรื่อง การจัดการป่าชุมชนบ้านท่าระพา ตำบลศาลาลำดวน อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ รวมทั้งกำหนดแนวทางจัดการ ป่าชุมชนให้มีประสิทธิภาพ โดยการประเมินความสำเร็จของการจัดการ ภายใต้กรอบแนวคิดการประเมินโครงการแบบซิปป้าขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของราษฎรบ้านท่าระพา ตำบลศาลาลำดวน อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมและการมีความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการป่าชุมชน ของราษฎรบ้านท่าระพา ตำบลศาลาลำดวน อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว
3. เพื่อประเมินความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชนบ้านท่าระพา ตำบลศาลาลำดวน อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

4. เพื่อศึกษาการมีปัญห อุปสรรค และข้อเสนอแนะด้านการจัดการป่าชุมชนบ้านท่าระพา ตำบลศาลาลำดวน อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

5. เพื่อกำหนดแนวทางจัดการป่าชุมชนบ้านท่าระพา ตำบลศาลาลำดวน อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

นิยามศัพท์

ราษฎร คือ ผู้ที่อาศัยและมีชื่อในทะเบียนราษฎรของบ้านท่าระพา ตำบลศาลาลำดวน อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

ชุมชน คือ หมู่บ้านท่าระพา ตำบลศาลาลำดวน อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

ป่าชุมชน คือ ป่าชุมชนของหมู่บ้านท่าระพา ตำบลศาลาลำดวน อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

การมีส่วนร่วม คือ การที่ราษฎรบ้านท่าระพา ตำบลศาลาลำดวน อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว เข้ามาดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องด้านการจัดการป่าชุมชนบ้านท่าระพา ขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งใน 5 ขั้นตอนได้แก่ 1) ขั้นตอนการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา 2) ขั้นตอน การวางแผนพัฒนา 3) ขั้นตอนการดำเนินงานพัฒนา 4) ขั้นตอนการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา และ 5) ขั้นตอนการติดตามและประเมินผลการพัฒนา

การมีความพึงพอใจ คือ การมีความต้องการหรือทัศนคติที่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนด้านการจัดการป่าชุมชนบ้านท่าระพา ตำบลศาลาลำดวน อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ใน 5 ขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

การประเมินโครงการ คือ กระบวนการที่วัดผลการจัดการป่าชุมชนบ้านท่าระพา ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งใช้คำถามภายใต้กรอบแนวคิดการประเมินโครงการแบบซิปป

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. สามารถนำข้อมูลด้านสภาพเศรษฐกิจและสังคมของราษฎรบ้านท่าระพา ตำบลศาลาลำดวน อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว มาวิเคราะห์ถึงความเชื่อมโยงกับการจัดการป่าชุมชนดังกล่าว

2. ใช้เป็นฐานข้อมูลและกำหนดแนวทางจัดการป่าชุมชนบ้านท่าระพา ตำบลศาลาลำดวน อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. ใช้เป็นฐานข้อมูลและแนวทางการจัดการป่าชุมชนแหล่งอื่นๆ ในอนาคต

วิธีการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล รูปแบบของการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรการวิจัย ครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูล 2 ส่วน ได้แก่

1.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ จากประชากรที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนจากทุกครัวเรือนของบ้านท่าระพา ตำบลศาลาลำดวน อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ตามฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรที่อาศัยอยู่จริง ในปี พ.ศ.2561 จำนวนทั้งสิ้น 176 ครัวเรือน

1.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียและ ผู้มีประสบการณ์ด้านการจัดการป่าชุมชน จำนวน 9 คน นอกจากนี้ยังทำการรวบรวมข้อมูล จากการแสดงความคิดเห็นของประชากรตามแบบสัมภาษณ์ จากการแสดงความคิดเห็นของราษฎรที่ร่วมประชุมในวันสัมมนากลุ่ม และจากการสังเกตการณ์ในสถานที่จริงของชุมชนนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหาอีกด้วย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์ จำนวน 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1. เป็นคำถามปลายปิด-ปลายเปิด เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวด้านปัจจัยพื้นฐานของบุคคล ตอนที่ 2. เป็นคำถามปลายปิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการมีความพึงพอใจของราษฎรที่มีต่อการจัดการป่าชุมชน และตอนที่ 3. เป็นคำถามปลายปิด-ปลายเปิด เกี่ยวกับการมีปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะด้านการจัดการป่าชุมชน

2.2 การกำหนดประเด็นคำถาม ภายใต้กรอบแนวคิดการประเมินโครงการแบบชิปปี้จำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย การประเมินโครงการด้านสภาพแวดล้อม การประเมินโครงการ ด้านปัจจัยนำเข้า การประเมินโครงการด้านกระบวนการดำเนินการ และการประเมินโครงการ ด้านผลผลิตของโครงการ (สุมาส อังศุโชติ, 2555, น. 44-48.) และให้ราษฎรที่ร่วมประชุม ในวันสัมมนากลุ่มแสดงความคิดเห็น อภิปรายและตัดสินใจถึงระดับความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ป่าชุมชน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ข้อมูลจากประชากร เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ จำนวน 3 ตอน

3.2 ข้อมูลจากการกำหนดประเด็นคำถาม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ประเด็นคำถาม ภายใต้กรอบแนวคิดการประเมินโครงการแบบชิปปี้ จากการสัมมนาของกลุ่มของผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้มีประสบการณ์ด้านการจัดการป่าชุมชน จำนวน 9 คน นอกจากนี้ยังใช้ข้อมูลจากการแสดงความคิดเห็นของประชากร ตามแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 3. ส่วนคำถามปลายเปิด จากการแสดงความคิดเห็น อภิปรายและตัดสินใจถึงระดับความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ป่าชุมชนของราษฎรที่ร่วมประชุมในวันสัมมนาและจากการสังเกตการณ์ในสถานที่จริงของชุมชน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลจาก 2 ส่วน ได้แก่

4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ ทำการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ นำมาเสนอในรูปแบบเชิงสถิติ ใช้วิธีการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย เป็นต้น โดยจะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า มีพิสัยการตอบ 5 ระดับ แล้วใช้สถิติค่าเฉลี่ย นำมาแปลผล

4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาและใช้ประเด็นคำถาม การประเมินโครงการ ภายใต้กรอบแนวคิดการประเมินโครงการแบบชิปปี้ ที่แบ่งออกเป็นปัจจัย เชิงบวกและปัจจัยเชิงลบมาประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับการประเมินความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ป่าชุมชน ซึ่งได้กำหนดตามแบบ ปชช.3 จำนวน 2 ข้อ ได้แบ่งระดับความสำเร็จออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับความสำเร็จมาก (มีความสำเร็จมากกว่าร้อยละ 67) 2) ระดับความสำเร็จปานกลาง (มีความสำเร็จช่วงร้อยละ 34-67) 3) ระดับความสำเร็จน้อย (มีความสำเร็จน้อยกว่าร้อยละ 34) โดยให้ราษฎรที่ร่วมประชุมในวันสัมมนาแสดงความคิดเห็น อภิปราย และตัดสินใจถึงระดับความสำเร็จดังกล่าว

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย สรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จำนวน 5 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สภาพเศรษฐกิจและสังคมของราษฎรบ้านท่าระพา ตำบลศาลาลำดวน อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว
สภาพเศรษฐกิจและสังคมของราษฎรบ้านท่าระพา ตำบลศาลาลำดวน อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 1 พบว่า

1. เพศ ผลการวิเคราะห์ พบว่า เป็นเพศชาย จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 53.98 และเป็นเพศหญิง จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 46.02

2. อายุ ผลการวิเคราะห์ พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 38.07 รองลงมาคืออายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 31.82

3. ระดับการศึกษาสูงสุด ผลการวิเคราะห์ พบว่า ส่วนใหญ่ มีระดับการศึกษา ในระดับประถมศึกษา จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 51.13 รองลงมาไม่ได้เรียน จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 25.57

4. อาชีพ ผลการวิเคราะห์ พบว่า ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 39.77 รองลงมาประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป 69 คน คิดเป็น ร้อยละ 39.21

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมและการมีความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการประชุมชนของราษฎรบ้านท่าระพา ตำบลศาลาลำดวน อำเภอมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

การมีส่วนร่วมและการมีความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการประชุมชนของราษฎรบ้านท่าระพา ตำบลศาลาลำดวน อำเภอมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 แบ่งการดำเนินการออกเป็น 2 ช่วงเวลา ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมและการมีความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการประชุมชนของราษฎรก่อนการจัดตั้งประชุมชน พบว่า ทั้งระดับการมีส่วนร่วมและระดับการมีความพึงพอใจ อยู่ในระดับน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.03

2. การมีส่วนร่วมและการมีความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการประชุมชนของราษฎร หลังการจัดตั้งประชุมชน พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.03 และระดับการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.35

ตอนที่ 3 การประเมินความสำเร็จในการจัดการประชุมชนของราษฎรบ้านท่าระพา ตำบลศาลาลำดวน อำเภอมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

การประเมินความสำเร็จในการจัดการประชุมชนของราษฎรบ้านท่าระพา ตำบลศาลาลำดวน อำเภอมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ดำเนินการประเมินความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ประชุมชนที่แบ่งระดับความสำเร็จออกเป็น 3 ระดับ ได้จากการให้ราษฎรที่ร่วมประชุมในวันสัมมนาแสดงความคิดเห็น อภิปรายและตัดสินใจถึงระดับความสำเร็จ และใช้ประเด็นคำถามการประเมินโครงการภายใต้กรอบแนวคิดการประเมินโครงการแบบซิปป์ แบ่งออกเป็นปัจจัยเชิงบวกและปัจจัยเชิงลบ โดยได้จากการสัมมนากลุ่มจากการแสดงความคิดเห็นของราษฎรในวันสัมมนากลุ่ม และจากการสังเกตการณ์ในสถานที่จริงของชุมชน ประกอบด้วย

1. การประเมินโครงการด้านสภาพแวดล้อมก่อนมีโครงการ สรุปได้ตามตารางที่ 1 ดังนี้
ตารางที่ 1 การประเมินโครงการด้านสภาพแวดล้อมก่อนมีโครงการ

สภาพแวดล้อมก่อนมีโครงการ (เชิงบวก)	สภาพแวดล้อมก่อนมีโครงการ (เชิงลบ)
1) ชุมชนมีความร่วมแรงร่วมใจกัน ในการดำเนินงานต่างๆ	1) แนวเขตไม่ชัดเจน มีการบุกรุกพื้นที่ตามแนวเขต บางส่วน
2) ได้รับการสนับสนุนการดำเนินการจัดตั้ง ประชุมชนจากกรมป่าไม้	2) เกิดน้ำท่วมขังพื้นที่เป็นประจำ
3) ชุมชนมีความเข้มแข็ง และมีความต้องการ ในการจัดตั้งประชุมชน	3) มีไฟไหม้ลุกลามจากพื้นที่การเกษตรข้างเคียง เป็นประจำ
4) เป็นป่าสงวนแห่งชาติที่มีไม้สักขนาดใหญ่ และโดดเด่นเพียงแหล่งเดียวในจังหวัดสระแก้ว	4) มีข้อจำกัดของการใช้ประโยชน์จากป่าดั้งเดิม
	5) สภาพป่าเสื่อมโทรม

2. การประเมินโครงการด้านปัจจัยนำเข้า สรุปได้ตามตารางที่ 2 ดังนี้
ตารางที่ 2 การประเมินโครงการด้านปัจจัยนำเข้า

ปัจจัยนำเข้า (เชิงบวก)	ปัจจัยนำเข้า (เชิงลบ)
1) ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการป่าชุมชน มีความเข้มแข็ง	1) ผู้นำชุมชนเดิมเกษียณอายุ ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการบริหารงานของชุมชน
2) มีผู้รู้เรื่องทรัพยากรป่าไม้และการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน	2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้การสนับสนุนไม่มากเท่าที่ควร
3) มีกฎระเบียบป่าชุมชน	3) คณะกรรมการป่าชุมชน ขาดความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ความรู้และกระบวนการจัดการเกี่ยวกับป่าชุมชนอย่างแท้จริง
4) มีทุนการดำเนินการ จากการจัดกิจกรรมทอดผ้าป่า	4) งบประมาณในการดำเนินงานยังไม่เพียงพอ
5) คณะกรรมการป่าชุมชนมีการบริหารจัดการงบประมาณอย่างมีระบบ เช่น การจัดทำบัญชีรายรับ/รายจ่ายที่ชัดเจน	5) ป่าชุมชนมีพื้นที่ดำเนินการจำนวนน้อย เพียง 38 ไร่เศษ

3. การประเมินโครงการด้านกระบวนการดำเนินการสรุปได้ตามตารางที่ 3 ดังนี้
ตารางที่ 3 การประเมินโครงการด้านกระบวนการดำเนินการ

กระบวนการดำเนินการ (เชิงบวก)	กระบวนการดำเนินการ (เชิงลบ)
1) มีการใช้สื่อวิทยุชุมชนและเสียงตามสายของหมู่บ้านเป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์ และแจ้งข่าวสารต่างๆ	1) การกำหนดหน้าที่ของคณะกรรมการป่าชุมชน ไม่ชัดเจน
2) มีการจัดกิจกรรมทอดผ้าป่า เพื่อหารายได้ในการสนับสนุนการดำเนินงาน	2) การใช้ประโยชน์ที่ดินของป่าชุมชน ยังไม่เป็นระบบที่ชัดเจน
3) มีการจัดกิจกรรมปลูกและบำรุงป่า ในวันสำคัญเป็นประจำ	3) ไม่มีการคัดเลือกชนิดพันธุ์ไม้ที่เหมาะสมกับพื้นที่
4) มีการประสานงานจากภาครัฐ ภาคเอกชน ในการสนับสนุนในการดำเนินงาน	4) ขาดการอบรม/ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนแก่คณะกรรมการป่าชุมชนและชุมชน
5) มีกระบวนการจัดการป่าชุมชนตามขั้นตอนที่กรมป่าไม้กำหนด	

4. การประเมินโครงการด้านผลผลิตของโครงการ สรุปได้ตามตารางที่ 4 ดังนี้
ตารางที่ 4 การประเมินโครงการด้านผลผลิตของโครงการ

ผลผลิตของโครงการ (เชิงบวก)	ผลผลิตของโครงการ (เชิงลบ)
----------------------------	---------------------------

1) มีการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนบางส่วน
เช่นการเก็บหาของป่า เห็ด หน่อไม้และ
สมุนไพร เพื่อใช้สอยสำหรับครัวเรือน เท่านั้น
2) สภาพป่าเริ่มมีการฟื้นตัว

3) หน่วยงานของภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน
เริ่มมีการประสานความร่วมมือในการสนับสนุน
การจัดการป่าชุมชน | 1) การสร้างเครือข่ายหรือการเชื่อมโยงกับเครือข่าย
ป่าชุมชนอื่นในชุมชนใกล้เคียงหรือเครือข่ายอื่น
ที่เกี่ยวข้อง ไม่มากเท่าที่ควร
2) ไม่มีการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับ
การจัดการป่าชุมชนสู่เยาวชนหรือคนรุ่นใหม่
ในท้องถิ่น
3) ต้นไม้ที่ปลูกใหม่เสียหายและตายบางส่วน
เนื่องจากน้ำท่วมขังพื้นที่และชนิดพันธุ์
ที่ปลูกใหม่ไม่ทนทานต่อการขังของน้ำ
เป็นเวลานาน
4) การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนยังมีข้อจำกัด
และไม่เต็มประสิทธิภาพของพื้นที่ |
|---|---|

5. การประเมินโครงการด้านสภาพแวดล้อมหลังมีโครงการ สรุปได้ตามตารางที่ 5 ดังนี้
ตารางที่ 5 การประเมินโครงการด้านสภาพแวดล้อมหลังมีโครงการ

สภาพแวดล้อมหลังมีโครงการ (เชิงบวก)	สภาพแวดล้อมหลังมีโครงการ (เชิงลบ)
1) ลดรายจ่ายภายในครัวเรือนได้บางส่วน	1) ชุมชนยังไม่ตระหนักถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร ป่าไม้และเล็งเห็นคุณค่าเกี่ยวกับประโยชน์ ที่ได้รับจากป่าชุมชน
2) มีความสามัคคีและมีการร่วมแรงร่วมใจของชุมชนมากขึ้น	2) การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนมีข้อจำกัด
3) ไม่พบปัญหาไฟไหม้และการบุกรุกพื้นที่	3) ทิศทางการใช้ประโยชน์และการจัดการพื้นที่ ป่าชุมชน ยังไม่ชัดเจน เนื่องจากไม่มีกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับป่าชุมชนโดยตรง
4) สภาพป่ามีการฟื้นตัวและเป็นการเพิ่มพื้นที่ สีเขียวให้แก่ชุมชน	
5) ประธานคณะกรรมการป่าชุมชนได้รับรางวัล กล้าใจจากกรมป่าไม้	

6. การประเมินความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชนตามวัตถุประสงค์ สรุปลได้ตามตารางที่ 6 ดังนี้
ตารางที่ 6 การประเมินความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชน

วัตถุประสงค์ ของโครงการ	ความสำเร็จ			ตัวบ่งชี้/หลักฐานความสำเร็จ
	มาก (มากกว่า ร้อยละ 67)	ปานกลาง (ช่วงร้อยละ 34-67)	น้อย (น้อยกว่า ร้อยละ 34)	
1) เพื่อให้ราษฎรมีส่วน ร่วมในการดูแลรักษา ทรัพยากรป่าไม้		✓		การจัดกิจกรรมบวป่า ทอดผ้าป่า หาทุนเพื่อปลูก - บำรุงป่าและมีการจัดกิจกรรมปลูกป่าในวันสำคัญ เท่านั้น ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมและมีความพึงพอใจ สูงเฉพาะขั้นตอนการดำเนินงานพัฒนา
2) เพื่อให้เกิดประโยชน์ ต่อชุมชนทั้งทางตรง และทางอ้อมรวมทั้ง ขยายผลไปยังชุมชน โดยรอบ เพื่อให้เกิด ความพึงพอใจของทุก ภูมิภาคและพัฒนาไปสู่ การสร้างเครือข่าย ชุมชน		✓		มีการใช้ประโยชน์ทางตรง เฉพาะการเก็บหาของป่า เก็บเห็ด เก็บหน่อไม้และสมุนไพรเท่านั้น ส่วนการ ใช้ประโยชน์ทางตรง ด้านอื่นๆ ยังมีข้อจำกัดสำหรับ ประโยชน์ทางอ้อมที่ได้รับ คือทำให้สภาพป่าเริ่มฟื้น ตัว มีการเพิ่มพื้นที่สีเขียว ชุมชนมีความสามัคคีและ เข้มแข็งมากขึ้นมีการสนับสนุนโครงการจาก หน่วยงานภาครัฐและเอกชนบางส่วน แต่ยังขาด การสนับสนุนจากสถาบันการศึกษา รวมทั้งการสร้าง เครือข่าย หรือการเชื่อมโยงกับเครือข่ายป่าชุมชนอื่นในชุมชน ใกล้เคียงหรือเครือข่ายอื่นที่เกี่ยวข้องไม่มาก เท่าที่ควร และยังไม่มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้าน ทรัพยากรป่าไม้และการจัดการป่าชุมชนสู่เยาวชน หรือคนรุ่นใหม่ในท้องถิ่น

ตอนที่ 4. การมีปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะด้านการจัดการป่าชุมชนของราษฎรบ้านท่าระพา ตำบลศาลาลำดวน อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

การมีปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะด้านการจัดการป่าชุมชนของราษฎร บ้านท่าระพา ตำบลศาลาลำดวน อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ดังนี้

1. ปัญหา อุปสรรคที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 3 ส่วนคำถามปลายปิด พบว่า มีปัญหาและอุปสรรคที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ขาดงบประมาณและทุนการดำเนินการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.97 น้ำท่วมขังพื้นที่เป็นประจำ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.89 และขาดเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50

2. ปัญหา อุปสรรค ที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่ม และจากแบบสัมภาษณ์ตอนที่ 3 ส่วนคำถามปลายเปิด พบว่า

2.1 ชนิดไม้ที่ทำการปลูกเสริม ยังไม่มีความหลากหลาย รวมทั้งไม่เหมาะสมกับพื้นที่

2.2 ขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน

2.3 ผลตอบแทนจากป้าชุมชนยังไม่เป็นรูปธรรมทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

2.4 วัตถุประสงค์การจัดการป้าชุมชนไม่มีความชัดเจนเท่าที่ควร

2.5 พื้นที่ตามกฎหมายเป็นป่าสงวนแห่งชาติ ทำให้การจัดการ ป้าชุมชนดำเนินการได้ไม่เต็มที่เท่าที่ควร และยังมีข้อจำกัดอยู่บางประการ

3. ข้อเสนอแนะ ที่ได้จากการสัมมนากลุ่ม และจากแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 3 ส่วนคำถามปลายเปิด พบว่า

3.1 ต้องมีจุดประสงค์ในการจัดการป้าชุมชนที่ชัดเจนและ เอื้อต่อการรับผลประโยชน์จากป้าชุมชน

3.2 ต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน รวมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายป้าชุมชนอื่นๆ ในชุมชนใกล้เคียงหรือเครือข่ายอื่นที่เกี่ยวข้อง

3.3 กฎระเบียบการจัดการป้าชุมชน ต้องชัดเจนและดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการบริหารจัดการป้าชุมชนในอนาคต

3.4 ต้องมีการแบ่งพื้นที่การใช้ประโยชน์ของป้าชุมชนเหมาะสมและมีความชัดเจน

ตอนที่ 5. การกำหนดแนวทางการจัดการป้าชุมชนของราษฎรบ้านท่าระพา ตำบลศาลาลำดวน อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

การกำหนดแนวทางการจัดการป้าชุมชนของราษฎรบ้านท่าระพา ตำบลศาลาลำดวน อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ได้จากการสัมมนากลุ่ม จากการแสดงความคิดเห็น ของราษฎรในวันสัมมนา และจากการสังเกตการณ์ในสถานที่จริงของชุมชน พบว่า

1. ต้องมีการส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการป้าชุมชนและ การจัดการองค์การให้กับชุมชน

2. ต้องมีการเชื่อมโยงและสร้างความเข้มแข็งจากป้าชุมชนทั้งระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด

3. ต้องมีการสร้างความเข้มแข็ง การมีส่วนร่วมและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านต่างๆ ให้กับคนรุ่นใหม่หรือเยาวชนในชุมชน เพื่อนำมาใช้ในการจัดการป้าชุมชนในอนาคต

4. ต้องมีการกำหนดขอบเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน วางแผนการดำเนินงานจากป้าชุมชนให้ชัดเจนและครอบคลุมยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการจัดการป้าชุมชนบ้านท่าระพา ตำบลศาลาลำดวน อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า ประชากรส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ 61 ปีขึ้นไป การศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ก่อนการจัดตั้งป้าชุมชน ราษฎรมีทั้งระดับการมีส่วนร่วม และระดับการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด สาเหตุจากมีข้อจำกัดบางประการจากการใช้ประโยชน์ของป่าดั้งเดิม หลังจากการจัดตั้งป้าชุมชนแล้ว ราษฎรมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง และระดับการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก สาเหตุจากชุมชนให้การยอมรับ ในการบริหารงานของผู้นำชุมชนและคณะกรรมการป้าชุมชน สอดคล้องกับการวิจัยของ สุชาวลี ชูเอน (2555) ที่ได้วิจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการป้าชุมชน กรณีศึกษา ตำบลวังมะปราง อำเภอลำลูกเกด จังหวัดตรัง พบว่า การมีส่วนร่วมในระดับต่ำ ขึ้นอยู่กับเพศ สถานภาพในชุมชน การใช้ประโยชน์ เป็นต้น และ กรกฎ ทองชะโชค และธีรพร ศรีประสิทธิ์ (2550) ได้วิจัยการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ป้าชุมชนตำบลปลักหนู อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา พบว่า การมีส่วนร่วมเกิดจากปัจจัยภายใน และภายนอก ที่ส่วนใหญ่ไว้วางใจผู้นำท้องถิ่น รวมทั้งกรมป่าไม้ และองค์การบริหารส่วนตำบลปลักหนู ให้การสนับสนุน

การประเมินความสำเร็จของโครงการตามวัตถุประสงค์ป้าชุมชนและ ใช้การประเมินโครงการ ภายใต้กรอบแนวคิดการประเมินโครงการแบบซิปปา พบว่า อยู่ในระดับความสำเร็จปานกลาง(มีความสำเร็จช่วงร้อยละ34-67) มีการใช้ประโยชน์ทางตรงเพียงบางส่วน สภาพป่าเริ่มฟื้นตัว ชุมชนเกิดความสามัคคีและ มีความเข้มแข็งมากขึ้น มีการสนับสนุนโครงการจากกรมป่าไม้ และบริษัทเอกชนบางแห่งในพื้นที่ แต่ยังมีข้อจำกัดคือยังขาดการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านทรัพยากรป่าไม้และการจัดการป้าชุมชน

สู่เยาวชนหรือคนรุ่นใหม่ในท้องถิ่น มีการสร้างเครือข่าย กับป่าชุมชนอื่นๆ ที่ใกล้เคียงบ้าง ชุมชนเองให้การยอมรับในการบริหารงานของผู้นำชุมชนและคณะกรรมการป่าชุมชนแต่เมื่อผู้นำเดิมเกษียณอายุ ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการบริหารงานของชุมชน การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนยังมีข้อจำกัดและไม่เต็มประสิทธิภาพของพื้นที่ เป็นต้น สอดคล้องกับการวิจัยของ กมลรัตน์ ศรีพลกรัง และคณะ (2560) ได้วิจัยโครงการป่าชุมชนบ้านนาข่า ตำบลนาข่า อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า มีความอุดมสมบูรณ์ของป่าชุมชน มีการดูแลรักษาการอนุรักษ์ป่าไม้ การบวชป่าการจัดทำแนวเขตรอบป่าที่ชัดเจนและศิโรตม์ อนันนริยธรรม และคณะ (2560) ได้วิจัยโครงการป่าชุมชนบ้านห้วยหินขาว หมู่ที่ 6 ตำบลด่านศรีสุข อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย พบว่า ชุมชนให้การยอมรับในการบริหารงานของคณะกรรมการป่าชุมชน การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการจัดการป่าชุมชน ก่อให้เกิดความสามัคคีและความเข้มแข็งของชุมชนต่อทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ เพื่อเพิ่มรายได้และเป็นอาหารของคนในชุมชน ซึ่งผลจากการร่วมมือ ของทุกฝ่ายทำให้ชุมชนสามารถสร้างเครือข่ายป่าชุมชนทั้งในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้านจนถึงระดับตำบล และนครวัด วงศ์วันดี (2554) ได้วิจัยความสำเร็จของการจัดการป่าชุมชนบ้านดงผาปูน ตำบลบ่อเกลือใต้ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน พบว่า ปัจจัย ที่นำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชน คือจากการกระทำ ของราษฎรแสดงถึงศักยภาพของชุมชนในการจัดการทรัพยากร และจากบุคคลภายนอก หรือหน่วยงานต่างๆ ดำเนินการให้ความช่วยเหลือ โดยยึดลักษณะการทำงานอย่างมีส่วนร่วมทั้งระบบ

ปัญหา อุปสรรค พบว่าขาดงบประมาณและทุนดำเนินการ มีน้ำท่วมขังพื้นที่เป็นประจำ ขาดเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน และผลตอบแทนจากป่าชุมชนยังไม่เป็นรูปธรรม เป็นต้น ส่วนข้อเสนอแนะด้านการจัดการป่าชุมชนต้องมีจุดประสงค์ในการจัดการป่าชุมชนที่ชัดเจนและเอื้อต่อการรับผลประโยชน์จากป่าชุมชน ต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน รวมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายป่าชุมชนอื่นๆ ในชุมชนใกล้เคียงหรือเครือข่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง กฎระเบียบป่าชุมชน ต้องชัดเจนและดำเนินการอย่างมีส่วนร่วม และต้องมีการแบ่งพื้นที่การใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมและชัดเจน เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนมากขึ้น และแนวทางการจัดการป่าชุมชนต้องดำเนินการส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน ต้องมีการเชื่อมโยงและสร้างความเข้มแข็งจากป่าชุมชนทุกระดับ กำหนดแผนการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของป่าชุมชนให้ชัดเจน ต้องมี การสร้างองค์ความรู้ ปลูกจิตสำนึกให้แก่เยาวชนหรือคนรุ่นใหม่ในท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของกมลรัตน์ ศรีพลกรัง และคณะ (2560) ที่ทำการวิจัยโครงการป่าชุมชนบ้านนาข่า ตำบลนาข่า อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า มีปัญหา อุปสรรคต่อการดำเนินการ เช่น งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ในการบริหารจัดการป่าชุมชนไม่เพียงพอ รวมทั้งขาดแผนการดำเนินการ การติดตาม และประเมินผล ที่ชัดเจน การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนไม่เพียงพอและขาดการต่อเนื่อง และสอดคล้องกับ ศิโรตม์ อนันนริยธรรม และ คณะ (2560) ที่ได้ทำการวิจัยโครงการป่าชุมชน บ้านห้วยหินขาว ตำบลด่านศรีสุข อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย พบว่ามีข้อจำกัดคือ ขาดงบประมาณในการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง ส่วนทัศนีย์ พูลผล และคณะ (2559) ที่ได้ทำการวิจัยโครงการ ป่าชุมชนหนองบัวคำ ตำบลดงลิ้น อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย พบจุดอ่อน ที่ควรได้รับการแก้ไข คือการบริหารจัดการป่าชุมชนยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เมื่อเปรียบเทียบกับ พิมจันทร์ แสงจันทร์และคณะ (2557) ที่วิจัยรูปแบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่ารูปแบบการจัดการป่าชุมชน โดยชุมชนมีบทบาทหลักในการบริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการเครือข่ายป่าชุมชน จากตัวแทนของแต่ละหมู่บ้าน เพื่อตัดสินใจวางแผนบริหาร หาแหล่งสนับสนุนงบประมาณ เช่นเดียวกับ ชญาณิศา เกตุแก้ว (2556) ที่ได้ศึกษากระบวนการจัดการป่าชุมชน กรณีศึกษาชุมชนบ้านแม่เจดีย์ใหม่ ตำบลแม่เจดีย์ใหม่ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย พบว่า การจัดการป่าชุมชนแบ่งรูปแบบการจัดการป่า ออกเป็น 2 ลักษณะชัดเจน คือ ป่าชุมชนอนุรักษ์ และป่าชุมชนใช้สอย ในการนี้สอดคล้องกับพรพิมล ชำรัมย์ (2556) ที่ได้วิจัย การจัดการป่าชุมชนในฐานะที่เป็นทรัพยากรวัฒนธรรม กรณีศึกษาบ้านสามขา หมู่ที่ 6 ตำบลหัวเสือ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง พบว่า ควรมีการแบ่งป่าออกเป็นโซน เพื่อการวางแผน ง่ายต่อการจัดการดูแล เป็นต้น

บทสรุป

การมีส่วนร่วมและการมีความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการป่าชุมชนบ้านท่าระพา หลังการจัดตั้งป่าชุมชนมีสูงขึ้น สาเหตุจากการใช้ประโยชน์และดำเนินกิจกรรมต่างๆ จากป่า ได้มากขึ้น ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการป่าชุมชนมีความเข้มแข็ง และชุมชนให้การยอมรับ ในการบริหารงาน ส่วนการประเมินความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชนบ้านท่าระพา พบว่า การประเมินโครงการก่อนการจัดตั้งป่าชุมชน ชุมชนมีความต้องการที่จะจัดตั้งป่าชุมชน ได้รับ การสนับสนุนจากกรมป่าไม้ในการ ดำเนินการจัดตั้งป่าชุมชนและสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล ส่วนข้อจำกัด คือ มีการบุกรุกพื้นที่ตามแนวเขตบางส่วน มีน้ำท่วม ชิงพื้นที่เป็นประจำ มีไฟไหม้ที่ลุกลาม จากพื้นที่การเกษตรข้างเคียง สภาพป่าเสื่อมโทรม และการใช้ประโยชน์จากป่าดั้งเดิม หลังการจัดตั้งป่าชุมชนแล้ว พบว่า มีการลดรายจ่ายภายในครอบครัวได้บางส่วน ชุมชนเกิดความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจกันในการพัฒนาป่าชุมชนเพิ่มมากขึ้น ทำให้ไม่มีปัญหาไฟไหม้ป่า และการบุกรุกพื้นที่ ส่งผลให้ประธานคณะกรรมการป่าชุมชนได้รับ รางวัลกล้าหีจากกรมป่าไม้ แต่ชุมชน ยังไม่ตระหนักถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และการจัดการป่าชุมชนที่ชัดเจน รวมทั้งยังไม่เห็นคุณค่าและประโยชน์จากป่าชุมชนเท่าที่ควร เนื่องจากขาดองค์ความรู้ ความชัดเจนในการบริหาร การจัดการป่า ชุมชน มีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าชุมชนไม่เต็มขีดความสามารถของพื้นที่ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ขาดการมี ส่วนร่วมของเยาวชนหรือคนรุ่นใหม่ในท้องถิ่นสำหรับปัญหา อุปสรรค ด้านการจัดการป่าชุมชนบ้านท่าระพา เรื่องงบประมาณ และทุนดำเนินการ มีน้ำท่วมชิงพื้นที่เป็นประจำ และขาดเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ มีระดับการมีปัญหา และอุปสรรค มากที่สุด ส่วนแนวทางจัดการป่าชุมชนบ้านท่าระพา ควรดำเนินการส่งเสริม ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนและการ จัดการองค์กรให้กับชุมชน ควรมีการเชื่อมโยง และสร้างความเข้มแข็งจากป่าชุมชน ทั้งระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และ จังหวัด ควรกำหนดขอบเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน กำหนดแผนการดำเนินงาน วัตถุประสงค์ของป่าชุมชนให้ชัดเจนอย่างมีส่วนร่วม ควรมีการสร้างองค์ความรู้ ปลูกจิตสำนึกให้แก่เยาวชนหรือคนรุ่นใหม่ในท้องถิ่น รวมทั้งมีการประสานงานกับเครือข่าย อื่นๆ ให้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ**ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้**

1. องค์การบริหารส่วนตำบลศาลาลำดวน และองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้วสามารถนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการพิจารณาให้การสนับสนุนงบประมาณและการดำเนินโครงการป่าชุมชนบ้านท่าระพา ตำบลศาลาลำดวน อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว
2. กรมป่าไม้ ควรให้การสนับสนุน สร้างองค์ความรู้การจัดการป่าชุมชน เป็นประจำและต่อเนื่อง
3. สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสระแก้ว ควรสร้างเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.) ที่มีอยู่ให้เกิดความเข้มแข็ง เชื่อมโยงและมีความสัมพันธ์กันกับเครือข่าย ป่าชุมชนบ้านท่าระพา ตำบลศาลาลำดวน อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว
4. กรมป่าไม้ องค์การบริหารส่วนตำบลศาลาลำดวน และคณะกรรมการป่าชุมชน บ้านท่าระพา ควรมีการติดตาม และการประเมินผลการจัดการป่าชุมชนเป็นระยะและต่อเนื่อง
5. ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการป่าชุมชนบ้านท่าระพา ต้องมีความกระตือรือร้น สร้างจิตสำนึก และกระตุ้นการมี ส่วนร่วมเป็นประจำ
6. กฎ ระเบียบป่าชุมชน ควรมีการปรับปรุงแก้ไขโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อสอดคล้องกับการใช้ประโยชน์จาก ป่าชุมชนในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. อัตราการเติบโตและอัตราการรอดตายของต้นไม้ในป่าชุมชน
2. ความหลากหลายทางชีวภาพทั้งด้านชนิดพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ในป่าชุมชน
3. การคัดเลือกชนิดพันธุ์ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกในพื้นที่ป่าชุมชนโดยมีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน
4. ระบบการจัดการการใช้ประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากป่าชุมชน เป็นมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์
5. การสร้างเครือข่ายป่าชุมชนร่วมกับหมู่บ้าน ตำบล และจังหวัด
6. การพัฒนาองค์ความรู้ จัดตั้งศูนย์เรียนรู้เกี่ยวกับป่าชุมชน
7. การกำหนดขอบเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินในรูปแบบต่างๆ ของป่าชุมชนที่มีขนาดเล็ก

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ ศรีพลกรัง, ปัทมาภรณ์ เดชยาภิรมย์, กาญจนา ฐปะวิเชตร์, วิภาวรรณ สันไชย, ชานิล กรินทร์, ศิโรรัตน์ บินสะนิ, ...
วรพล คหฺภูธา.(2560). รายงานการศึกษาโครงการป่าชุมชนบ้านนาข้าว ตำบลนาข้าว อำเภอวาปีปทุม จังหวัด
มหาสารคาม.โครงการอบรมหลักสูตร “นักบริหารระดับกลาง กระทรวงการคลัง รุ่นที่ 4/2560”. กรุงเทพฯ:
กระทรวงการคลัง.
- กรกฎ ทองชะโชค และธีรพร ศรีประสิทธิ์. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการป่าชุมชน ตำบลปลักหนู
อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา (รายงานผลการวิจัย).สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- กรมป่าไม้ สำนักจัดการป่าชุมชน. (2558). คู่มือการปฏิบัติงานตามแนวทางการจัดทำโครงการป่าชุมชนของกรมป่าไม้.
นนทบุรี: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2557). แผนแม่บท
แก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้การบุกรุกที่ดิน ของรัฐ และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน.
กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- ทัศนีย์ พูนผล, อัญชลี พวงรัตน์, กฤษกร คนเชื้อ, บุปผา ศิริสวัสดิ์, ศรีนวล ศรีท่าด่าน, อุษา ดำแสงสวัสดิ์,
... สุรินทร์ ดลปัญญาเลิศ. (2559). รายงานการศึกษาโครงการป่าชุมชน บ้านหนองบัวคำ หมู่ที่ 7 ตำบลลี้ช้าง
อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย.โครงการอบรมหลักสูตร “นักบริหารระดับกลาง กระทรวงการคลัง รุ่นที่
4/2559”. กรุงเทพฯ: กระทรวงการคลัง.
- นรชาติ วงศ์วันดี. (2554). ความสำเร็จของการจัดการป่าชุมชนบ้านดงผาปูน ตำบลบ่อเกลือใต้ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.
- พิมจันทร์ แสงจันทร์, ศาสวัต เพ่งแพ และวิมล มีระสิงห์. (2557). รูปแบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนอย่าง
ยั่งยืน : กรณีศึกษาป่าชุมชนเขาราวเทียนทอง จังหวัดชัยนาท. *จันทร์เกษมสาร*, 20(39), 19-28.
- ศิโรชินี อนันนริยธรรม, สรัญญา โพทอง, วชิร รักชิตตธรรม, ประภาพรณ กัณทวงษ์, ประวิทย์ ปรีชานุกุลพานิช,
มนตรี ทองมา, ...วิสิทธิ์ เจริญศักดิ์. (2560). รายงานการศึกษาโครงการป่าชุมชนบ้านห้วยหินขาว บ้านห้วยหินขาว
หมู่ที่ 6 ตำบลด่านศรีสุข อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย โครงการอบรม “หลักสูตรนักบริหารระดับกลาง
กระทรวงการคลัง รุ่นที่ 1/2560”. กรุงเทพฯ: กระทรวงการคลัง.
- สุชาวลี ชูเอน. (2555). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน: กรณีศึกษา ตำบลวังมะปราง อำเภอวังวิเศษ
จังหวัดตรัง. *วารสารวิทยบริการ*, 23(3), 44-53.

- สุภมาส อังศุโชติ. (2555). แนวคิดเกี่ยวกับการประเมิน นโยบาย แผนงานและโครงการ. ในประมวลสาระชุดวิชาการประเมิน
นโยบายแผนงานและโครงการ หน่วยที่ 5. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุรินทร์ อ้นพรหม. (2554). ป่าชุมชน: เทคโนโลยีอำนาจควบคุมชุมชนในเขตป่าขึ้นใหม่ กรณีศึกษาป่าชุมชนห้วยแก้ว ตำบล
ห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่. สังคมวิทยา, มนุษยวิทยา, 30(2), 157-177.